

**ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**PERSONAL AND PROFESSIONAL TEACHER'S COMPETENCE:
THEORY AND PRACTICE**

МАТЕРІАЛИ

**IV Всеукраїнської науково-методичної
практичної конференції**

27 лютого 2020 р., м. Суми, Україна

Мороз Людмила Василівна,

доцент кафедри логопедії
Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка,
кандидат педагогічних наук, доцент

Крот Галина Вікторівна,

старший викладач кафедри теорії і методики змісту освіти
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО МАГІСТРА-ЛОГОПЕДА

У статті проаналізовано особливості компетентнісного підходу у підготовці здобувачів вищої освіти, на основі аналізу науково-методичної літератури визначено сутність та схарактеризовано професійну компетентність майбутнього магістра-логопеда.

***Ключові слова:** заклад вищої освіти, професійна підготовка, професійна компетентність, магістр-логопед, вчитель-логопед.*

Стрімкий розвиток суспільства спричинює постійне підвищення вимог щодо підготовки компетентного фахівця. Переорієнтація вітчизняної системи на передові світові освітні досягнення та стандарти зумовила зміну поглядів щодо підготовки майбутніх магістрів-логопедів, що відбувається, наразі, шляхом упровадження компетентнісного підходу як сучасної парадигми розвитку освіти. Висока соціальна значимість професії логопеда, постійна потреба у висококваліфікованих вчителів-логопедах, здатних вирішувати різнопланові фахові завдання визначає актуальність теми дослідження.

Педагогічна компетентність стала предметом наукових розвідок багатьох дослідників: І. Беха, О. Бондаревської, І. Зязюна, Н. Кузьміної, А. Маркової, Е. Рогова, А. Щербакова та ін.

Проблеми професійної компетентності майбутніх учителів розглядалися у роботах О. Абдуліної, С. Архангельського, В. Береки, З. Васильєва, В. Євдокимова, А. Кісанова, В. Сластьоніна та ін.

Різним питанням підготовки майбутніх спеціальних педагогів, зокрема й логопедів, присвячені доробки провідних українських вчених В. Бондаря, І. Дмітрієвої, С. Миронової, Н. Пахомової, Т. Сак, В. Синьова, Є. Синьової, В. Тарасун, Л. Фомічової, О. Хохліної, М. Шеремет та ін.

Проблеми професійної підготовки та професійної компетентності майбутніх вчителів-логопедів визначались у дослідженнях Т. Корнійченко, О. Кузенко, О. Марченко, Ю. Пінчук, Ю. Ріоцун, Н. Сінопальникової, О. Жукатинської, Л. Федорович та ін.

Мета статті полягає у визначенні сутності професійної компетентності майбутнього магістра-логопеда.

Необхідно зазначити, що компетентнісний підхід щодо побудови освітнього процесу є основою студентоцентрованого навчання і передбачає формулювання цілей і результатів навчання у вигляді сукупності компетенцій [2, с. 77]. Відповідно, у результаті навчання майбутній фахівець повинен оволодіти комплексом компетенцій, що визначають його професійний потенціал та можливість ефективного функціонування в мінливих умовах професійного простору.

Компетентнісний підхід також необхідно розглядати як шлях реальної співпраці закладів вищої освіти та роботодавців, за якої останні виступають не лише у ролі «споживачів», але і активних «замовників» освітніх послуг, висловлюючи свої погляди та побажання щодо підготовки компетентного фахівця. Така взаємодія покликана об'єднувати науково-теоретичну підготовку з практичною діяльністю, орієнтувати освітній процес на професійні реалії сьогодення.

Аналіз літературних джерел та документальних матеріалів показує, що реалізація компетентнісного підходу вимагає від закладів вищої освіти такої організації освітнього процесу,

яка б забезпечувала здобувача не лише знаннями, вміннями і навичками, а й розвивала професійно значущі особистісні якості, формувала здатність аналізувати та вирішувати проблемні ситуації, обирати оптимальні варіанти вирішення професійних завдань, готовність брати відповідальність за свої рішення.

Наразі термін «компетентність» набув особливого значення у понятійному апараті професійної педагогіки. Як зазначено у Національній рамці кваліфікації, «компетентність - це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та (або) подальшу навчальну діяльність» [4].

У науковій літературі присутні різні погляди та визначення категорії «професійна компетентність». Проте, більшість дослідників під нею розуміє процес розвитку індивідуальної своєрідності суб'єкта професійної діяльності, який забезпечує формування індивідуальних способів самоствердження у професійному середовищі.

У науковій статті О. Марченко [3] наведено наступне визначення: «професійна компетентність – це система особистісних якостей, знань і умінь, що зумовлюють готовність і здатність фахівця здійснювати професійну діяльність». Професійна компетентність передбачає: сформованість умінь розмірковувати й оцінювати професійні ситуації та проблеми; творчий характер мислення; виявлення ініціативи у виконанні виробничих завдань; усвідомлене розуміння особистої відповідальності за результат праці; здатність до управління виробничим колективом; прийняття раціональних рішень у вирішенні конкретних завдань та проблем [3].

Професійна компетентність пов'язана з майбутньою професійною діяльністю фахівця, яка в свою чергу, визначається кваліфікацією випускника закладу вищої освіти.

За визначенням Ю. Пінчук, професійна компетентність логопеда виступає метою підготовки та стрижнем кваліфікаційної характеристики означеного фахівця. На думку автора, поняття, «професійна компетентність вчителя-логопеда» – це інтегративна якість особистості, яка виявляє готовність максимально ефективно здійснювати діагностику, корекційно-превентивне навчання та особистісний розвиток осіб із порушенням мовлення [4, с. 25].

Наразі в Україні здобувач вищої освіти отримує професійну кваліфікацію «Вчитель-логопед» після закінчення магістерської програми за спеціальністю 016 Спеціальна освіта. Відповідно до визначення первинної посади [1], що може займати випускник магістерської програми, кваліфікаційної характеристик професії «вчитель-логопед» [6] та суспільних запитів до означеного фахівця, професійну компетентність майбутнього магістра логопеда можна визначити як інтегральну характеристику особистості, що виявляється у готовності та здатності вирішувати складні спеціалізовані завдання у сфері корекційно-логопедичної діяльності на засадах особистої професійної відповідальності та постійного підвищення рівня своєї професійної діяльності.

Відповідно до основних складових майбутньої професійної діяльності магістра-логопеда вважаємо за необхідне розглянути основні функціональні компетентності: консультативну, діагностичну, корекційно-логопедичну та навчально-виховну.

Профілактичну компетентність можна розглядати як здатність володіти методами консультування дітей та дорослих з порушеннями мовлення та психофізичного розвитку, їх батьків та педагогів з проблем навчання, розвитку, виховання.

Діагностична компетентність магістра-логопеда характеризується такими складовими:

- здатністю володіти вміннями проводити психолого-педагогічне обстеження з метою визначення процесу мовленнєвого та психофізичного розвитку відповідно до вікових норм;
- здатністю володіти методикою диференціальної діагностики для визначення особливостей розвитку осіб із порушеннями мовлення та психофізичного розвитку;
- здатністю володіти вмінням формувати психолого-педагогічні висновки.

Корекційно-логопедична компетентність у загальному вигляді можна представити у вигляді здатності володіти вміннями і навичками розробляти та реалізовувати корекційно-логопедичні програми.

Навчально-виховна компетентність магістра-логопеда полягає у здатності володіти методами навчання та виховання дітей дошкільного та шкільного віку з порушеннями мовленнєвого та психофізичного розвитку.

Висновок: Таким чином, розглянуті нами науково-теоретичні дослідження дали можливість визначити сутність та схарактеризувати професійну компетентність майбутнього магістра-логопеда.

Подальші розвідки плануємо скерувати на розробку шляхів і засобів реалізації компетентнісного підходу у процесі підготовки майбутніх магістрів-логопедів.

Список використаних джерел:

1. Класифікатор професій України ДК 003:2010. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>
2. Мартинчук О.В. Зміст і структура професійних компетентностей майбутнього вчителя-логопеда. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*: 36. наук. праць № 24. 2015. С. 77-83.
3. Мартинчук О.В. Сутність поняття та зміст професійної компетентності фахівців у сфері інклюзивного навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення. URL:<https://core.ac.uk/download/pdf/33689071.pdf>
4. Пінчук Ю. В. Система професійної компетентності вчителя-логопеда автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.03 «Корекційна педагогіка»/ Ю. В. Пінчук. – Київ, 2005. – 30 с.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11. 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
6. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0324203-05>

Муравицька Наталія Анатоліївна,
вихователь (I категорії) Липоводолинського ДНЗ (ясла-садок) «Берізка»
Липоводолинської селищної ради Сумської області

ЗАСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В РІЗНИХ ВИДАХ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлено питання важливості та значення мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку, розкрито сутність засобів стимулювання мовленнєвої активності дошкільників.

Ключові слова: зв'язне мовлення, мовленнєва активність, засоби мовлення, мнемотехніка, мнемотаблиці.

У соціальній адаптації дитини в сучасному світі важливу роль відіграє рівень оволодіння зв'язним мовленням, оскільки мовленнєва діяльність є засобом засвоєння передачі знань, думок і почуттів, побаченого і пережитого та способом самоствердження у дитячому колективі. Водночас, як засвідчує практика, поширення комп'ютеризації, телебачення та інших технічних засобів, які стали доступними дітям, обмежує їх безпосереднє спілкування з іншими мовцями, внаслідок чого збагачується їхня пізнавальна сфера і водночас гальмується мовленнєва.

Мета статті: висвітлити засоби стимулювання мовлення дошкільників, які сприяють появі у них інтересу до мовленнєвої діяльності, ефективно її активізують та удосконалять.

Мова – невичерпне багатство, яким природа обдарувала людину, його можна примножити, а можна й непомітно розгубити. Тож, перед нами завжди стоїть завдання: прищепити дитині любов до слова, навчити її чітко, красиво і влучно висловлюватися, обстоювати власну думку.

Тобто, першочерговим завданням розвитку мовлення дітей на етапі дошкільного дитинства є виховання мовної особистості, такої, яку характеризує достатній рівень мовленнєво-комунікативної компетентності, яка вільно і творчо застосовує мову в різних ситуаціях життєдіяльності.

Проблема розвитку зв'язного мовлення дошкільників не є новою. Розробкою психології мовленнєвої діяльності, зокрема з періоду дошкільного дитинства займалися видатні психологи Л.С. Виготський, О.В. Запорожець, С.М. Рубінштейн, О.Р.Лурія та інші. Пошук сучасних педагогічних засобів мовленнєвого розвитку дошкільника здійснюють А.М. Богущ, Н.В. Гавриш, К.Л. Крутій, Л.О. Капнікова та ін. Особливої уваги заслуговують публікації вихователів, які втілюють і удосконалюють наукові ідеї мовленнєвого розвитку дітей у практику роботи дошкільних навчальних закладів: О.Л. Дроботій, О.В. Копилова, М.Л. Кривоніс, Т.В. Оліферчук, В.М. Ткаченко, Г.А. Чепурний та інші. [5, с.164].

Мовлення – важливий компонент різноманітних видів творчої діяльності дітей. Слово підштовхує, збагачує, стимулює рухи рук, потік думки...

Основними засобами з розвитку мовлення дітей є: організація їхнього спілкування у різних напрямках діяльності – гра, праця, сприймання різних видів образотворчого мистецтва; довкілля, природа, ознайомлення дітей з художньою літературою, використання технічних засобів; мовлення вихователя як засіб впливу на мовлення дітей.

Життя дитини у дошкільному закладі постійно наповнене спілкуванням з вихователем і однолітками. За визначенням психологів, спілкування — це специфічний напрям діяльності, що полягає у взаємодії двох чи більше людей, спрямованої на погодження й об'єднання їхніх зусиль з метою встановлення взаємин і досягнення спільного результату.

Спілкування має відбуватися за потреби, що не завжди усвідомлюється мовцями. Якщо вихователь прагне, щоб діти спілкувалися, він має потурбуватися про виникнення потреб, які стимулювали б мовленнєві контакти, і зробити так, щоб ці контакти були мотивованими. Організація будь-якої діяльності, в процесі якої діти спілкуються, є дидактичним засобом розвитку мовлення дітей.

Для розвитку мовлення дітей значні можливості закладені у грі.

Так, рольові ігри сприяють самостійним висловлюванням дітей, вони активізують певну групу слів, пов'язаних зі змістом гри: «професійний» словник вихователя, помічника вихователя, лікаря, моряка та ін. Будівельні ігри збагачують дітей словами, що означають якості, величину: просторове розміщення предметів (важкий, довгий, згори, всередині); професійні терміни (перекриття, арка, фанера тощо). Рухливі ігри з текстом, ігри-драматизації сприяють формуванню правильного темпу, мовленнєвого дихання, дикції, виразності дитячого мовлення. Дидактичні ігри закріплюють і активізують словниковий запас дитини, сприяють формуванню її мовленнєвих умінь і навичок (побудувати речення, описати, пригадати вірш, відгадати загадку та ін.).

У ході дидактичної гри та розв'язання мовленнєво-комунікативних вправ діти мають можливість діяти. Конкретні дії зумовлюють мовленнєву активність дошкільника і водночас спрямовують розвиток ігрової діяльності. Це перехідна, проміжна ланка від цілковитої залежності мовлення від предметів і предметних дій до свободи слова.

Поряд з ігровою діяльністю важливим чинником всебічного розвитку дошкільника є праця. Посильні й правильно організовані трудові завдання задовольняють прагнення дітей до самостійності, виховують наполегливість, упевненість у собі та інтерес до освоєння нових видів діяльності.

Праця також є ефективним засобом розвитку словника дітей і формування мовленнєвих навичок. К.Ушинський відводить велику роль праці як засобу виховання особистості. У своїй роботі «Праця в її психічному і виховному значенні» він підкреслює, що людина формується і розвивається у трудовій діяльності. Праця, по-перше, є основою і засобом людського існування і,